

ศักยภาพการตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมาภายหลังสถานการณ์โควิด 19 กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

Marketing Potential of the Thai - Myanmar Checkpoints for Border Trade after the COVID-19 Situation: A Case Study of Mae Hong Son

สุธาวัลย์ สัจจสมบุญ¹, ธีรvara ไหวดี² และจักรพงษ์ สุขพันธ์³

Sutawan Satjasomboon¹ Teevara Waidee and Jakkapong Sukphan³

^{1,2} สาขาวิชาการจัดการ วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

³ สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

^{1,2} Department of Management, Mae hong son College, Chiang Mai Rajabhat University

³ Department of Marketing, Faculty of Business Administration, Maejo University

¹E-mail: sutawan_sa@cmru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0402-6676>

²E-mail: teevara_wai@cmru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0522-7509>

³E-mail: jakkapong@mju.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8119-3091>

Received 13/11/2022

Revised 17/11/2022

Accepted 18/11/2022

บทคัดย่อ

รัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะผลักดันการค้าชายแดนและผ่านแดนของไทยให้มีมูลค่าที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีการวางแผนการทำงานแบบบูรณาการในทุกภาคส่วนที่มุ่งเน้นการให้ความสนับสนุนและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจการค้าตามแนวชายแดน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการณ์ ของการค้าชายแดน ไทย-เมียนมา บริเวณจุดผ่อนปรน ทั้ง 5 จุดภายหลังโควิด-19 (2) ศึกษาความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนเป็นจุดผ่านแดนถาวร และ (3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมา ในแต่ละจุดผ่อนปรน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือจากผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการและผู้ประกอบการบริเวณจุดผ่อนปรนทั้ง 5 จุด โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอเชิงพรรณนาความ ผลการศึกษาพบว่าจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนที่มีสภาพการณ์เหมาะสมในการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภคเป็นหลัก ผู้ประกอบการส่วนมากมีทั้งชาวไทยใหญ่และชาวเมียนมาที่เดินทางมาค้าขายในประเทศไทย โดยเข้าไปเย็นกลับ และสามารถสื่อสารได้สองภาษา (ภาษาไทยใหญ่ ภาษาพม่า) จึงสามารถสื่อสารกันได้ดี และในปัจจุบันสภาวะทางการค้าสามารถกลับมาดำเนินงานได้ตามปกติ จากผลงานวิจัยยังพบว่าจุดผ่อนปรนที่มีความเป็นไปได้ในการผลักดันเป็นจุดผ่านแดนถาวร คือจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่น อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีศักยภาพ สภาพการณ์ที่ดีและเหมาะสมที่สุด ได้แก่ มีโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมขนส่งสะดวก ผู้ประกอบการในพื้นที่มีศักยภาพสูง การศึกษาภาพและแนวทางในการ

[343]

Citation: สุธาวัลย์ สัจจสมบุญ, ธีรvara ไหวดี และจักรพงษ์ สุขพันธ์. (2565). ศักยภาพการตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมาภายหลังสถานการณ์โควิด 19 กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (6), 343-362

Satjasomboon, S., Waidee, T., & Sukphan, J., (2022). Marketing Potential of the Thai - Myanmar Checkpoints for Border Trade after the COVID-19 Situation: A Case Study of Mae Hong Son. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (6), 343-362; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.151>

.....
พัฒนาตลาดการค้าชายแดนนั้นพบว่ายังคงต้องมีการพัฒนาในด้านคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการสมัยใหม่ โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆในการยกระดับผู้ประกอบการในพื้นที่ทั้งด้านการบริหารความเสี่ยง ความสามารถทางการแข่งขันและองค์ความรู้เกี่ยวกับการตลาด

คำสำคัญ ศักยภาพการค้า; การตลาด; การค้าชายแดน; ธุรกิจระหว่างประเทศ

Abstract

The government is committed to driving Thailand's border and cross-border trade to have a consistently higher value by laying out an integrated approach to work in all sectors that focuses on providing support and Cooperation between government agencies, the private sector and the people in the area to support the border trade economy is a stimulus to the economy and is part of the policy to alleviate poverty in each area. Therefore, the objectives of this research were (1) to study the situation of five Thai - Myanmar checkpoints for border trade after COVID-19, (2) to study the possibility of developing checkpoints for border trade at the border checkpoint, and (3) to propose guidelines for developing Thai - Myanmar border trade market. This research was qualitative research and used semi-structured interview form to collect data from key informant, using purposive sampling method and they consists of 30 people, which include officials from government agencies, and entrepreneurs at all five border points. Data analyzed by the content analysis. The results revealed that the checkpoints for border trade had the most favorable conditions for consumer goods. Most entrepreneurs were Thai Yai and Myanmar, who can communicate in two languages (Thai Yai and Myanmar). Furthermore, the situation at the border checkpoint for trade has returned to normal in recent times. The research also found that the possible border point that could be pushed into permanent border is Ban Huai Ton Noon, Khun Yuam District, Mae Hong Son Province. Because it's most appropriate and has the most suitable potential and conditions such as: infrastructure and convenient transportation, entrepreneurs in the area also have high potential. The potential and guidelines for the development of the border trade market still need to be developed in terms of the characteristics of modern entrepreneurship by utilizing cooperation from various sectors in raising the level of entrepreneurs in the area, both in terms of risk management, competitiveness, and knowledge of marketing.

Keywords: Trade Potential; Marketing; Border Trade; International Trade

บทนำ

ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศกัมพูชา และประเทศมาเลเซีย รวมระยะทางของแนวชายแดนประมาณ 5,502 กิโลเมตร ประกอบไปด้วยจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน รวมทั้งสิ้น 97 จุดครอบคลุมพื้นที่ใน 27 จังหวัด (อดุลย์ โชตินิสากรณ์, 2562) จึงทำให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบและมีศักยภาพในด้านของการค้าชายแดนเหนือกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเป็นอย่างมาก สถานการณ์การค้าชายแดนในช่วงก่อนวิกฤตโควิด-19 นั้น จากรายงานทางสถิติของกรมการค้าระหว่างประเทศใน ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2562 พบว่า การส่งออกผ่านการค้าชายแดนและผ่านแดน มีมูลค่าอยู่ที่ปีละ 7.6 แสนล้านบาท แต่อย่างไรก็ตามสำหรับในปี พ.ศ. 2563 ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้มูลค่าการส่งออกทางการค้าชายแดนลดลงเหลือเพียง 4.5 แสนล้านบาท คิดเป็นมูลค่าลดลงถึง 7.5% อันเป็นผลมาจากการปิดจุดผ่านแดนของไทยทั่วประเทศเหลือเพียง 28 จุด (กรมการค้าต่างประเทศ, 2563; สมาน บุชารัตน์ชัย, 2562)

เป็นที่ทราบกันดีว่าการส่งออกเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศไทย อย่างไรก็ตามภายหลังจากวิกฤตโควิด 19 ที่เริ่มคลี่คลายลง กลับพบว่าสถานการณ์ของการส่งออกในปัจจุบันยังประสบปัญหาด้านอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ค่าเงินที่เกิดการผันผวนทั้งค่าเงินบาท ค่าเงินสกุลต่างประเทศ วิกฤตราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น และปัญหาทางการเมืองภายในของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น สถานการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอย่างเลี่ยงไม่ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การตลาดการค้าชายแดนและผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้านจึงเป็นการค้าระหว่างประเทศอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นแหล่งรายได้สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและจังหวัดที่มีจุดผ่านแดนได้อีกทางหนึ่ง โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าในภาพรวมของการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 7 ประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย เมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา สิงคโปร์ จีน และเวียดนาม ในปี พ.ศ. 2565 (มกราคม-กันยายน) มีมูลค่าการค้ารวม 1,305,833 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.29 คิดเป็นมูลค่าจากการส่งออกถึง 773,902 ล้านบาท และมูลค่าจากการนำเข้า 531,931 ล้านบาท โดยไทยได้ดุลการค้ารวมทั้งสิ้น 241,971 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ, 2565b)

ตารางที่ 1 ตารางการเปรียบเทียบมูลค่าการค้าชายแดนและผ่านแดน พศ.2561 ถึง 2565 (มกราคม-มิถุนายน)

มูลค่าการค้าชายแดน	2561	2562	2563	2564	2565
มูลค่ารวม	678,584	686,437	968,878	1,275,542	1,305,833
ส่งออก	385,488	381,705	563,953	778,367	773,902
นำเข้า	293,096	304,731	404,925	497,175	531,931
ดุลการค้า	92,392	76,973	159,028	281,192	241,971

หน่วย: ล้านบาท; ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ

ถึงแม้ว่าสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศเมียนมายังไม่แน่นอน จากรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศเมียนมาในปี พ.ศ. 2565 พบว่าเมียนมายังคงเป็นประเทศที่น่าจับตามอง โดยการค้าชายแดนและผ่านแดนมีบทบาทสำคัญและช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย สามารถช่วยระบายสินค้าที่ล้นตลาดของไทยและยังช่วยในการนำเข้าวัตถุดิบที่มีราคาถูก ประเทศไทยยังมีภูมิประเทศที่ติดต่อกับประเทศเมียนมาเป็นระยะทางยาวประมาณ 2,401 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง ประเทศเมียนมาจึงเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าชายแดนและผ่านแดนในปัจจุบัน (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงย่างกุ้ง, 2565; อภิยุทธ์ อำนาจกาญจนสิน, 2564)

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นอีกจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มียุทธศาสตร์ที่ตั้งสำคัญในการเชื่อมต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกอื่นๆ ได้แก่ ประเทศจีน และประเทศอินเดีย โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นมีข้อได้เปรียบคือ พื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในทุกอำเภอติดชายแดนกับเมียนมา และสามารถเชื่อมต่อไปยัง 3 รัฐที่สำคัญทางด้านยุทธศาสตร์การค้าการลงทุนของเมียนมา โดยทางตอนเหนือ (เขตติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่) ติดกับรัฐฉาน (Shan) ตอนกลางติดกับเมืองลอยก่อ รัฐคะยา (Kayah) และรัฐฉาน (Shan) บางส่วน และสามารถเชื่อมต่อไปถึงเมืองเนปิดอ ซึ่งเป็นเมืองหลวงได้อย่างสะดวก ทางตอนใต้ติดกับรัฐกะเหรี่ยง (Kayin) และสามารถเชื่อมต่อไปถึงอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้ตลอดตามแนวชายแดน โดยมีจุดผ่อนปรนทางการค้าจำนวน 5 จุดซึ่งแบ่งความรับผิดชอบตามด่านศุลกากรได้ดังต่อไปนี้ (จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2565)

ด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน รับผิดชอบในเขตอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า และอำเภอขุนยวม ดูแลรับผิดชอบ จุดผ่อนปรนบ้านห้วยผึ้ง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน-บ้านนามน รัฐฉาน, จุดผ่อนปรนบ้านน้ำเพียงดิน อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน -บ้านใหม่ รัฐคะยา และจุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น อำเภอขุนยวม-บ้านน้ำมาง รัฐคะยา สำหรับ ด่านศุลกากรแม่สะเรียง รับผิดชอบในเขตอำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่ลาน้อย และอำเภอสบเมย ดูแลรับผิดชอบ จุดผ่อนปรนบ้านเสาหิน อำเภอแม่สะเรียง-บ้านห้วยทราย รัฐคะยา และจุดผ่อนปรนบ้านแม่สามแลบ อำเภอสบเมย-จังหวัดผาปูน รัฐกะเหรี่ยง

จากการที่รัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะผลักดันการค้าชายแดนและผ่านแดนของไทยให้มีมูลค่าที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีการวางแผนการทำงานแบบบูรณาการในทุกภาคส่วนที่มุ่งเน้นการให้ความสนับสนุนและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจการค้าตามแนวชายแดน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีจุดมุ่งหมายในการยกระดับจุดผ่อนปรนการค้าห้วยต้นนุ่น เป็นจุดผ่านแดนถาวร เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนและเพื่อรองรับการขยายตัวทางการค้าที่มีแนวโน้มเพิ่มมากยิ่งขึ้นในอนาคต จากข้อมูลจากกรมการค้าต่างประเทศพบว่า ก่อนสถานการณ์โควิด-19

มูลค่าการค้าผ่านจุดผ่อนปรนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้ง 5 จุด ในปี พ.ศ. 2561 มีมูลค่าสูงถึง 1,762 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าจากการส่งออกถึง 892 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2564 สถานการณ์การค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนภายหลังการเปิดจุดผ่อนปรนทางการค้า การค้าชายแดนผ่านจุดผ่อนปรนทั้ง 5 จุด เริ่มมีมูลค่าสูงขึ้นถึง 210 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าการส่งออกที่ 198 ล้านบาท โดยมีสินค้าส่งออกส่วนใหญ่ คือ เปียร์กระป๋อง เครื่องดื่มสเปย์ไวน์ สินค้าอุปโภคบริโภค ไวน์ที่ทำจากองุ่นสด นมถั่วเหลือง ผงชูรส แป้งข้าวเหนียว น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันดีเซล รถยนต์เก่าใช้แล้ว รถแทรกเตอร์ แผ่นแปะเท้า ข้าวขาว 5% บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป กาแฟปรุงสำเร็จรูป บุหรี่ต่างประเทศ และสินค้าอื่นๆ เป็นต้น (กรมการค้าต่างประเทศ, 2565a; จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2565) โดยมูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ จุดผ่อนปรนต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางการเปรียบเทียบมูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2561 - 2565

จุดผ่อนปรนใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2561	2562	2563	2564	2565
บ้านห้วยผึ่ง	349,830,020	286,487,071	97,216,849	159,262,886	775,218,056
บ้านห้วยต้นนุ่น	268,677,418	265,698,430	133,486,790	17,764,090	99,112,386
บ้านน้ำเพียงดิน	16,146,125	13,780,000	1,700,000	0.00	0.00
บ้านเสาหิน	394,576,732	198,893,267	35,925,176	19,401,061	36,995,158
บ้านแม่สามแลบ	733,534,775	403,139,461	111,885,218.	3,736,719	139,598,000

หน่วย: บาท : ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นอกจากนี้จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มีความสำคัญและสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในจังหวัด ลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยน้อยที่สุดในประเทศให้เป็นจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มมากยิ่งขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561) ดังนั้นหากมีการส่งเสริมศักยภาพการตลาดการค้าชายแดน จากการเปรียบเทียบมูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอนในแต่ละจุดผ่อนปรนในภาพรวม ชี้ให้เห็นว่าการมูลค่าการค้าชายแดนของกับประเทศเมียนมามีแนวโน้มที่จะมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจทั้งภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและประเทศไทยเกิดการไหลเวียนของสินค้าและบริการได้ดีมากขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้มูลค่าการค้าชายแดนยังส่งผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและมีผลต่อระบบการจ้างงานในพื้นที่มากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นการส่งเสริมศักยภาพการตลาดการค้าชายแดนจึงเป็นอีกหนึ่งกลไกของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีผลให้ระดับรายได้เพิ่มขึ้นในระยะยาว และเพื่อยกระดับความอยู่ดีกินดีของประชากรให้สูงขึ้นกว่าเดิม (รัตนา สายคณิต และชลลดา จามร

กุล, 2560) นำมาซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน อีกทั้งยังตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างสองประเทศ อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและเมียนมานั้นโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นทำการวิจัยในพื้นที่อื่นๆ เช่น จังหวัดเชียงราย จังหวัดตาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดระนอง แต่ยังไม่พบบริบทของการศึกษาในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมากนัก (นิสิต พันธมิตร, 2550; วิภาณี เพือกบัวขาว และคณะ, 2560; สิริรัฐ สุกันธา, 2559; สุมาลี สุขตานนท์, 2561) ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมาภายหลังสถานการณ์โควิด 19 เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเตรียมความพร้อมในการรองรับการขยายการเจริญเติบโตด้านการค้าและการลงทุนในจุดผ่อนปรนช่องทางต่างๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างรายได้ของประชาชนในพื้นที่ และสนับสนุนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนตลอดจนพื้นที่ที่มีศักยภาพให้เกิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็วเพื่อรองรับการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวชายแดนพร้อมกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสัมพันธไมตรีที่ดีของทั้งสองประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) การศึกษาสภาพการณ์ของการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนเป็นจุดผ่านแดนถาวร
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน ในแต่ละจุดผ่อนปรน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาหลังวิกฤติโควิด-19 2) ศึกษาความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนเป็นจุดผ่านแดนถาวร และ 3) ศึกษาศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนในแต่ละจุดผ่อนปรนภายหลังวิกฤติโควิด-19 โดยคณะผู้วิจัยได้มีวิธีการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการสำรวจจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนทั้ง 5 จุดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษารูปแบบสภาพการณ์ของการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่อนปรนภายหลังวิกฤติโควิด 19 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

2. ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาทำการคัดเลือกจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนโดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ ศักยภาพของแต่ละจุดเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นจุดผ่านแดนถาวร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2

3. ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการทำวิจัยโดยคัดเลือกจุดผ่อนปรนทั้งหมดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 5 จุด ได้แก่ จุดผ่อนปรนบ้านห้วยผึ้ง, จุดผ่อนปรนบ้านน้ำเพียงดิน, จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น, จุดผ่อนปรนบ้านเสาหิน และจุดผ่อนปรนบ้านแม่สามแลบ

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนและผ่านแดนบริเวณจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลจุดผ่อนปรนทั้ง 5 จุด รวมทั้งสิ้น 30 คน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมาภายหลังสถานการณ์โควิด 19 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การศึกษาด้านเอกสาร โดยทำการค้นคว้าเอกสารจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและเมียนมา ซึ่งประกอบไปด้วยเอกสารทางวิชาการ บทความ รายงาน นโยบายของทางรัฐบาล และนโยบายของทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. การศึกษาในพื้นที่โดยการสำรวจและสังเกต เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของการค้าชายแดน ไทย-เมียนมาภายหลังวิกฤติโควิด 19 บริเวณจุดผ่อนปรนพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้ง 5 จุด คณะผู้วิจัยทำการศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยอาศัยเข้าไปอยู่ในพื้นที่เป็นบางช่วง เพื่อสำรวจและสังเกตกิจกรรมทางการค้าต่างๆที่เกิดขึ้น

3. การสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการค้าชายแดน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 30 คน ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In- depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการค้าชายแดนช่วงหลังโควิด-19 การบริหารจัดการการค้าชายแดน ความเป็นไปได้ในการยกระดับจุดผ่อนปรน รวมถึงสถานการณ์ที่ควรเฝ้าระวัง หรือข้อสังเกตอื่นๆ

4. คณะผู้วิจัยนำผลการศึกษาให้นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการค้าชายแดนตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่านแดนถาวร และกำหนดรูปแบบศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน ในแต่ละจุดผ่อนปรนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ผลการวิจัย

1.สภาพการณ์ ของการค้าชายแดน ไทย-เมียนมา บริเวณจุดผ่อนปรน พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนหลัง วิกฤติโควิด 19

จากการศึกษาจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 5 จุดซึ่งมีการกระจายตัวของจุดผ่อนปรนประกอบด้วยพื้นที่ในอำเภอเมือง อำเภอขุนยวม อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมยตามลำดับพบว่า สภาพแวดล้อมและสภาพการณ์ของจุดผ่อนปรนต่างๆ ช่วงวิกฤติโควิด-19 ก็ยังคงมีการค้าขายกันตามปกติเพียงแต่ระงับการเดินทางเข้าออกของบุคคล ยานพาหนะ และสิ่งของ แต่ให้ดำเนินการได้เฉพาะการนำเข้า-ส่งออกสินค้า โดยให้ขนถ่ายสินค้าบริเวณจุดผ่อนปรนที่กำหนดเท่านั้น ยังไม่อนุญาตให้มีการข้ามแดนของบุคคลและยานพาหนะ และให้มีการปฏิบัติตามมาตรการในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 อย่างเคร่งครัด ภายหลังจากที่รัฐบาลไทยประกาศเปิดประเทศและจังหวัดแม่ฮ่องสอนเปิดจุดผ่อนปรนเชื่อมเมียนมาตลอดแนวชายแดนแม่ฮ่องสอน การค้าเริ่มกลับสู่สภาพปกติแต่สภาพเศรษฐกิจก็ยังคงซบเซาด้วยสาเหตุอื่นๆ ภายหลังรัฐประหารในเมียนมา ซึ่งผลกระทบส่วนใหญ่เกิดจากการผันผวนของค่าเงิน จึงทำให้กำลังซื้อของทางฝั่งเมียนมาลดลง โดยแต่ละด่านบริบททางด้านเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกันตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น แต่มีสภาพการณ์และองค์ประกอบทางการค้าที่แตกต่างกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงสถานที่ตั้งจุดผ่อนปรนจุดต่างๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
ที่มา : ข้อมูลการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน (กรมการค้าต่างประเทศ. 2565b)

1.1 จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยผึ้ง ตั้งอยู่ที่ ตำบลห้วยผา อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน
สภาพการณ์ปัจจุบันมีห้วยอบบ้าน (หมู่บ้านเดียวกันแต่มีระยะทางไกลกันประมาณ 10 กิโลเมตรขึ้นไป) สองหมู่บ้านคือ ห้วยอบบ้านห้วยทรายขาวและบ้านดินดอย โดยห้วยอบบ้านด้านล่าง มีสถานที่ราชการประกอบไปด้วยด่านตรวจคนเข้าเมืองและสถานีตำรวจ ห้วยอบบ้านด้านบนมีสถานที่ราชการประกอบไปด้วยด่านทหาร ซึ่ง

อยู่ภายใต้การดูแลของกองร้อยทหารราบที่ 711 และด่านศุลกากร ซึ่งมีประชากร ทั้งหมด 1,000 คน จากจำนวน 200 หลังคาเรือน ใช้เวลาในการเดินทาง 1 ชั่วโมงจากจุดผ่อนปรนถึงบ้านนาคมนเมียนมา และสามารถเดินทางต่อไปยังบ้านหัวเมือง จังหวัดลั๊งเคอ เขตรัฐฉาน สินค้าส่งออก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภค บริโภค เช่น น้ำดื่ม น้ำอัดลม สบู่ ยาสีฟัน ไก่สด กว๊วยเดี่ยว บุหรี่ เปียร์ สุรา ด้านสินค้านำเข้าเป็นสินค้าเกษตรกรรม เช่น โค กระบือ ถั่ว งา พริกแห้ง ติบูก เนื่องจากค่าแรงฝั่งเมียนมาถูกจึงมีการนำเข้าสินค้าเกษตรกรรมมาก ซึ่งการนำเข้าสินค้านั้นต้องได้รับการอนุญาต โดยมีข้อกำหนดคือของต้องห้ามและของต้องกำกับ ภาษาที่นิยมใช้ในการค้าขายคือภาษาไทยใหญ่ ภาษากระเหรี่ยง จุดผ่อนปรนห้วยผึ่งมีอัตราการนำเข้าส่งออกมากที่สุด ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีมูลค่าการส่งออก 100 ล้านบาท โดยมีการส่งออกน้อยกว่าและไม่เกินดุล

1.2 จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดิน ตั้งอยู่ที่ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพการณ์ปัจจุบัน มีประชากรทั้งหมด แบ่งเป็น 3 หมู่ ประกอบไปด้วย บ้านห้วยปู่แกง 40 หลังคาเรือน มีประชากร 90 คน บ้านน้ำเพียงดิน มี 25 หลังคาเรือน ประชากร 70 คน บ้านไม้เตื่องาม มี 19 หลังคาเรือน ประชากร 40 คน โดยมีโครงการบ้านคู่ขนานกับหมู่บ้านห้วยโป่งเลา ซึ่งระยะทางจากตัวอำเภอถึงหมู่บ้าน ระยะทาง 50 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 3 ชั่วโมง อาชีพส่วนใหญ่ ค้าขายเป็นอาชีพของคนส่วนใหญ่ รองลงมาเกษตรกรรม การนับถือศาสนา ส่วนใหญ่นับถือ ผี และศาสนาพุทธ ลักษณะการทำธุรกิจคือมีการทำทั้งค้าส่งและค้าปลีก สินค้าส่วนใหญ่ที่ค้าขาย ด้านสินค้าส่งออกเป็นน้ำมันที่นำไปใช้ที่เหมืองแร่ ด้านสินค้านำเข้าเป็นโค กระบือ โดยเป็นการขนส่งทางเรือ และเดินเท้าเข้าประเทศ โดยผ่านจุดกักกันสัตว์ก่อนเข้าประเทศ ภาษาที่นิยมใช้ในการค้าขายคือภาษาไทย การขายสินค้าเป็นลักษณะการรวมกลุ่มกันเพื่อจำหน่ายสินค้า และประสานไปยังผู้ประกอบการฝั่งพม่า เพื่อเป็นการจำหน่ายสินค้า โดยขนส่งสินค้าทางเรือ

1.3 จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่น ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพการณ์ปัจจุบันของจุดผ่อนปรน มีประชากรทั้งหมด 320 คน จำนวนครัวเรือน 170 ครัวเรือน ซึ่งมีระยะทางจากตัวอำเภอถึงหมู่บ้าน 17 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 20 นาที อาชีพส่วนใหญ่ ทำอาชีพเกษตรกรรม ปลูกกระเทียม ถั่วเหลือง ข้าวโพด ส้มเขียวหวาน การนับถือศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวไทยใหญ่ ลักษณะการทำธุรกิจคือมีการทำทั้งค้าส่งและค้าปลีก โดยในหมู่บ้านมีสองหอย่อมหมู่บ้าน ซึ่งบ้านบนมีร้านค้าจำนวน 3 ร้าน บ้านล่างมีพ่อค้าส่งรับจ้างขนส่งสินค้าจากแม่ฮ่องสอนมาส่งที่จุดผ่อนปรนการค้าชายแดน สินค้าส่วนใหญ่ที่ค้าขายเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค ภาษาที่นิยมใช้ในการค้าขายคือภาษาไทยใหญ่ โดยบริเวณชายแดนไทย-เมียนมา อำเภอแม่แจ่ม ติดกับบ้านน้ำม่าง โดยการขายสินค้าเป็นสินค้าที่มีแหล่งผลิตมาจากประเทศไทย การขนส่งสินค้าของไทยไปขายประเทศเมียนมา ขนส่งโดยใช้รถบรรทุก และรถยนต์ มีตั้งแต่ 4 ล้อ 6 ล้อ และรถอีแต่น ซึ่งระยะเวลาการเดินทางจากหน้าด่านแม่แจ่ม ประมาณ 50 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นถนนลาดยาง จากบ้านประตูเมือง-บ้านน้ำม่าง 30 กิโลเมตร และจากบ้านน้ำม่าง-แม่แจ่ม 10 กิโลเมตร สกุลเงินที่ใช้ในการซื้อขายใช้ทั้งสกุลเงินบาทและเงินจ๊าด

1.4 จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านเสาทิน ตั้งอยู่ที่ตำบลเสาทิน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพการณ์ปัจจุบันของจุดผ่อนปรนมีประชากร ประชากรทั้งหมด 174 คน จำนวนครัวเรือน 49 ครัวเรือน ระยะทางจากตัวอำเภอถึงหมู่บ้าน 98 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 4.5 ชั่วโมง อาชีพส่วนใหญ่คืออาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ การนับถือศาสนา นับถือศาสนาพุทธ ลักษณะการทำธุรกิจคือมีการทำทั้งค้าส่งและค้าปลีก สินค้านำเข้า ส่วนมากเป็นสินค้าเกษตร เช่นพริกแห้ง และดิบูก (ปัจจุบันไม่นิยมนำสินค้าเข้าทางด่านนี้) สินค้าส่งออก เช่น เปียร์ น้ำมัน รถมือสอง เช่นรถแทรกเตอร์ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า ภาษาที่นิยมใช้ในการค้าขายคือภาษาไทย สินค้าที่นำมาขายส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค การขนส่งสินค้าของไทยไปสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาส่วนใหญ่ใช้รถบรรทุก สกูลเงินที่ใช้คือเงินบาท ในอดีตจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านเสาทินมีความคึกคักมาก เนื่องจากจุดเชื่อมต่อกับเมียนมาใกล้กับหมู่บ้านห้วยทราย ประเทศเมียนมา และจากห้วยทรายไปแม่แจ๊ะ 8 กิโลเมตร แต่ปัจจุบันเนื่องจากไม่มีการขนส่งสินค้า ทำให้เศรษฐกิจบริเวณนั้นซบเซา

1.5 จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านแม่สามแลบ ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งพื้นที่นี้อยู่ในเขตรับผิดชอบของ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ฉก.36 ทหารพาน 3602 มีประชากรทั้งหมด 2,210 คน จำนวนครัวเรือน 533 ครัวเรือน การเดินทางจากตัวอำเภอถึงหมู่บ้านประมาณ 53 กิโลเมตร จากอำเภอสบเมย โดยใช้เวลาในการเดินทาง 1.15 ชั่วโมง อาชีพส่วนใหญ่ ค้าขายเป็นอาชีพของคนส่วนใหญ่ รองลงมาเกษตรกรรม ลักษณะการทำธุรกิจคือมีการทำทั้งค้าส่งและค้าปลีก สินค้าส่วนใหญ่ที่ค้าขายเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค เพื่อนำมาใช้เอง เช่นสินค้าอุปโภค เช่น รองเท้า เสื้อผ้า สินค้าบริโภค เช่นเกลือ น้ำมันพืช เครื่องกระป๋อง ปลากระป๋อง อาหารแห้ง ภาษาที่นิยมใช้ในการค้าขายคือภาษาไทย เงินที่ใช้ชำระค่าสินค้าคือเงินบาท

บริเวณจุดผ่อนปรนพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จุดผ่อนปรน
การค้าชายแดน
บ้านห้วยผึ้ง

จุดผ่อนปรน
การค้าชายแดน
บ้านน้ำเพียงดิน

จุดผ่อนปรน
การค้าชายแดน
บ้านห้วยต้นนุ่น

จุดผ่อนปรน
การค้าชายแดน
บ้านเสาทิน

จุดผ่อนปรน
การค้าชายแดน
บ้านแม่สามแลบ

2. ความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนเป็นจุดผ่านแดนถาวร

2.1 ความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยผึ้งเป็นจุดผ่านแดนถาวร

พบว่า จากศักยภาพและองค์ประกอบต่างๆในพื้นที่ค่อนข้างมีความเป็นไปได้ในการเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร เนื่องจากเป็นจุดผ่อนปรนที่ได้รับความนิยมและอยู่ในเขตอำเภอเมือง มีการคมนาคมที่สะดวกกว่าจุดผ่อนปรนอื่นๆ มีความพร้อมในระบบการขนส่งมวลชนที่สามารถเดินทางมาถึงยังจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยผึ้งได้ง่าย อีกทั้งยังมีสถานที่ราชการที่สามารถให้ผู้ประกอบการ นักธุรกิจ และพ่อค้าแม่ค้า สามารถติดต่อได้โดยตรง เช่น ด้านตรวจคนเข้าเมือง กรมศุลกากร อีกทั้งยังเป็นจุดขนถ่ายสินค้าระหว่างชายแดนไทยและเมียนมา มีจุดตั้งโกดังพักสินค้าโดยมีการเปิดให้เช่าโกดังสินค้าก่อนทำการขนย้ายไปยังประเทศเพื่อนบ้านต่อไปได้ แต่อย่างไรก็ตามควรมีการศึกษาในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขนส่งและการกระจายสินค้าระหว่างจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดอื่นๆในประเทศไทย

2.2 ความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดินเป็นจุดผ่านแดนถาวร

พบว่า ความเป็นไปได้ในการเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรนั้นมีความเป็นไปได้น้อย เนื่องจากเศรษฐกิจบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดินอาศัยอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งก่อนวิกฤติโควิดและการรัฐประหารในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ประชาชนสนใจเข้ามาท่องเที่ยวโดยทางเรือเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดอาชีพ ส่งผลต่อเศรษฐกิจบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดิน แต่ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวได้ปิดตัวลง คงเหลือไว้เพียงสภาพจุดผ่อนปรนบ้านน้ำเพียงดินที่มีการปศุสัตว์ เช่น โค กระบือ ผ่านจุดกักกันสัตว์เพื่อเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย เท่านั้น

2.3 ความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่นเป็นจุดผ่านแดนถาวร

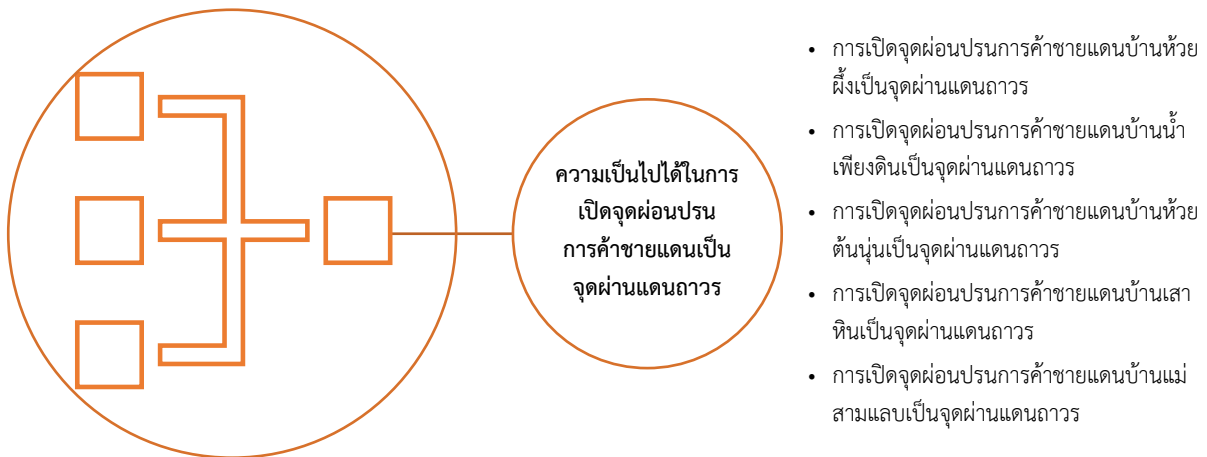
พบว่า มีจากศักยภาพและองค์ประกอบต่างๆในพื้นที่ค่อนข้างมีความเป็นไปได้ในการเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร เนื่องจากเป็นช่องทางที่สามารถเชื่อมต่อไปยังกรุง เนปาล มณฑลละห์ โดยผ่านเมืองลอยก่อ และตองยี ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกันได้ มีการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (แม่ฮ่องสอน-ลอยก่อ) อีกทั้งการคมนาคมจากจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่นถึงลอยก่อมีการก่อสร้างแล้วเสร็จ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้เปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ภายใต้ความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง

2.4 ความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านเสาหินเป็นจุดผ่านแดนถาวร

พบว่า ศักยภาพของการพัฒนาจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านเสาหินเป็นจุดผ่านแดนถาวรนั้นเป็นไปได้น้อย เนื่องจากเส้นทางการคมนาคมจากอำเภอขุนยวมไปยังจุดผ่อนปรนนั้น แม้จะมีระยะทางเพียง 98 กิโลเมตร แต่ต้องใช้เวลานานมากถึง 4 ชั่วโมง เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมที่ไม่สะดวก มีการเดินทางผ่านลำธาร รถที่ใช้ในการขนส่งนั้น ต้องเป็นรถขับเคลื่อนสี่ล้อ หรือรถบรรทุกขนาดหนัก เนื่องจากหากใช้รถที่มีขนาดเล็กหรือใหญ่เกินไปจะส่งผลต่อการขนส่ง ซึ่งถ้าหากเป็นฤดูน้ำหลากนั้น ไม่สามารถเดินทางได้ ดังนั้นจึงเป็นอุปสรรคในการขนส่งสินค้า

2.5 ความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านแม่สามแลบเป็นจุดผ่านแดนถาวร

พบว่า ศักยภาพของการพัฒนาจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านแม่สามแลบเป็นจุดผ่านแดนถาวรนั้นเป็นไปได้ น้อย เนื่องจากต้องพึ่งพาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหลัก นักท่องเที่ยวเดินทางมาเพื่อล่องเรือในแม่น้ำสาละวิน เท่านั้น และยังไม่มีการขนส่งสินค้าข้ามแดน อีกทั้งยังมีปัญหาชนกลุ่มน้อย หากมีโอกาสในการพัฒนาเป็นจุดผ่านแดนถาวรอาจจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปได้ในเรื่องของการขนส่งทางน้ำผ่านเรือโดยสารขนาดเล็ก หากพิจารณาเปิดจุดผ่านแดนถาวรเพื่อการเดินทางท่องเที่ยวเท่านั้น อาจยังไม่มีความเหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบัน

แผนภาพที่ 1 ความเป็นไปได้ในการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนเป็นจุดผ่านแดนถาวร

3. ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมา ในแต่ละจุดผ่อนปรน

3.1 ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยฝิ่ง พบว่า ศักยภาพด้านการตลาด ณ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยฝิ่งสามารถพัฒนาต่อยอดได้ โดยมีแนวทางในการพัฒนา คือ การแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศ สินค้าที่เป็นที่นิยมในการส่งออก คือ สินค้าประเภทเครื่องดื่มกระป๋อง เช่น น้ำอัดลม เบียร์ และเครื่องดื่มชูกำลัง สินค้าอุปโภคบริโภค โดยมีร้านค้าที่ตั้งอยู่บริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนจำนวนหลายร้าน โดยสินค้าที่วางจำหน่ายในแต่ละร้านนั้นมีความคล้ายคลึงกัน มีการนำกลยุทธ์การตั้งราคาตามราคาตลาดมาใช้ ลักษณะทางกายภาพของร้านค้าเป็นการใช้ไม้ในการทำโครงสร้าง มีการจัดเรียงสินค้ามีการวางบนชั้นวางทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้ง่าย และสามารถเลือกสรรสินค้าได้ด้วยตนเอง หากผู้บริโภคซื้อจำนวนมากผู้ขายจะทำการลดราคาให้ตามแต่การต่อรองระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยในจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนนี้มีจำนวนนักท่องเที่ยวและนักแสวงบุญเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีการข้ามจากฝั่งไทยเพื่อไปทำบุญที่ฝั่งเมียนมา ณ บ้านนามน ทำให้จุดผ่อนปรนดังกล่าวเป็นที่นิยม และมีศักยภาพในการพัฒนาด้านการตลาดต่อไปได้

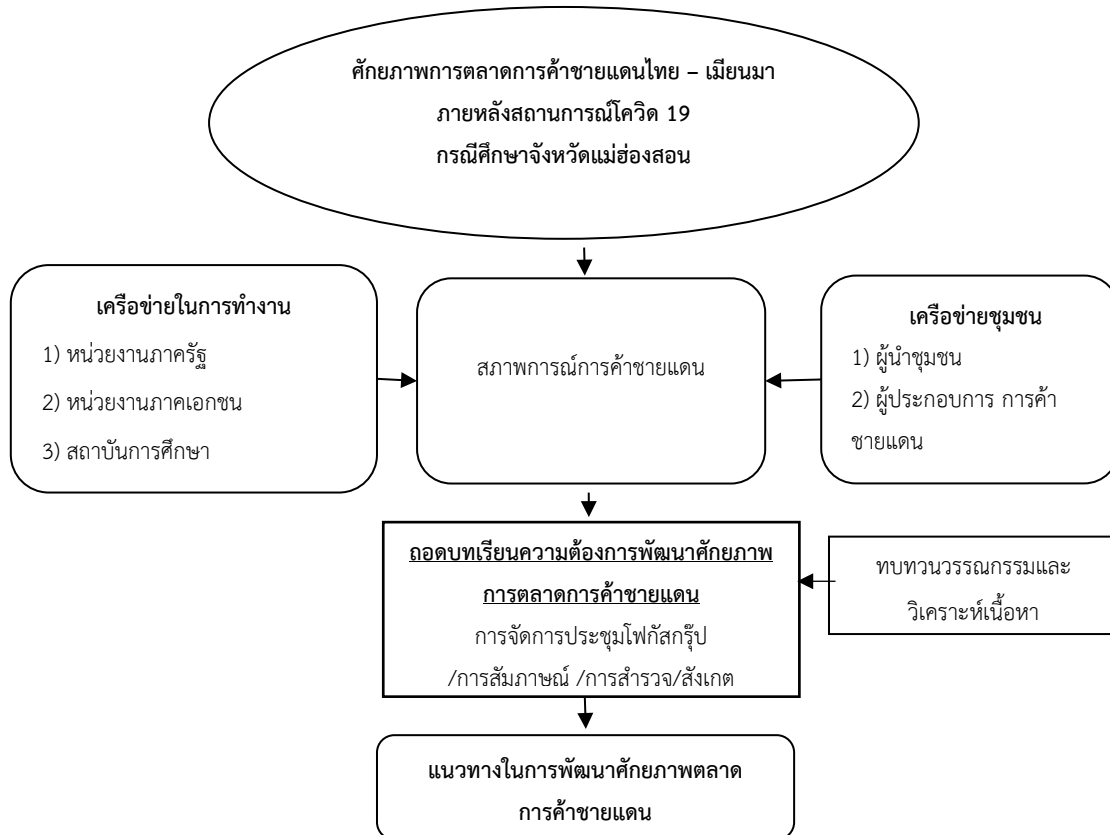
3.2 ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดิน พบว่า ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาการค้า ณ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดินเป็นไปได้ยาก เนื่องจากประชาชนในบริเวณดังกล่าวได้ทำการอพยพไปยังพื้นที่อื่นๆ ทำให้บริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดินซบเซา อีกทั้งบริเวณดังกล่าวไม่พบร้านค้า ร้านจำหน่ายสินค้า ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจและทำการสัมภาษณ์ผู้ดูแลบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดินแล้วพบว่า ปัจจุบันไม่ได้รับความนิยมในการใช้เส้นทางเดินทางช่องทางจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดิน

3.3 ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่น พบว่าศักยภาพด้านการตลาด ณ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่นมีศักยภาพที่ค่อนข้างสูงและสามารถพัฒนาแนวทางทางการตลาดได้ เนื่องจากหมู่บ้านที่อยู่ติดกับจุดผ่อนปรนมีศักยภาพในการทำธุรกิจ และมีประชากรที่ประกอบอาชีพที่ค่อนข้างหลากหลาย โดยเฉพาะอาชีพค้าขาย โดยมีร้านค้าปลีกขนาดใหญ่จำนวน 2 ร้าน ซึ่งจากการสำรวจร้านค้าพบว่า เป็นร้านค้าในชุมชนจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน ราคาสินค้าเป็นการตั้งราคาสินค้าตามราคาตลาด ร้านค้าในชุมชนมีการจัดสรรเป็นที่อยู่อาศัยร่วมด้วยจึงมีการก่อสร้างแบบแข็งแรง การจัดสินค้าภายในร้านเป็นการจัดสินค้าแบบง่ายๆ แยกสัดส่วนชัดเจนระหว่างสินค้าอุปโภค บริโภคและมีสินค้าจากชุมชนวางจำหน่ายในร้านเพื่อเป็นอีกหนึ่งช่องทางการจำหน่ายสินค้าของบุคคลในชุมชน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการพบว่าหากมีผู้ซื้อซื้อในจำนวนมาก ผู้ขายจะทำการคิดราคาส่งให้เพื่อเป็นการกระตุ้นยอดขาย อีกทั้งหมู่บ้านประตูเมืองเป็นเส้นทางผ่านระหว่างการเดินทางไปยังจุดผ่อนปรนห้วยต้นนุ่น มีรถบรรทุกจำนวนมากใช้จุดดังกล่าวในการถ่ายโอนสินค้า และเมื่อมองไปถึงตลาดการค้า ณ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่นนั้นสามารถพัฒนาด้านการตลาดได้ดี เนื่องจากมีโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการคมนาคมที่ดีและมีการขนส่งสินค้าไปยังประเทศเมียนมาโดยมูลค่าการส่งออก ณ จุดผ่อนปรนดังกล่าวมีมูลค่าสูง อีกทั้งนโยบายจากภาครัฐสนับสนุนให้จัดผ่อนปรนห้วยต้นนุ่นเป็นด่านพรมแดนถาวรซึ่งสามารถเดินทางไปยังอำเภอแม่จัน จังหวัดบ่อลาและต่อไปยังจังหวัดลพบุรี รัฐคะยา ประเทศเมียนมา ต่อไป

3.4 ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านเสาหิน พบว่าศักยภาพด้านการตลาด ณ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านเสาหินนั้นการจะพัฒนาและต่อยอดทำได้ยาก เนื่องจากการคมนาคมฝั่งไทยนั้นเป็นการเดินทางที่ยากลำบากและระหว่างการเดินทางไปยังจุดผ่อนปรนนั้น ไม่มีชุมชนทำให้การพัฒนาการค้าค้านั้นเป็นไปได้ยาก

3.5 ศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านแม่สามแลบ พบว่าศักยภาพด้านการตลาด ณ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านแม่สามแลบสามารถพัฒนาต่อยอดได้เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาลงแม่น้ำสาละวินเพื่อเดินทางไปยังหมู่บ้านสบเมย ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดชมวิวที่สวยงาม กล่าวคือทัศนียภาพแม่น้ำสาละวิน กิจกรรมล่องแก่ง และ

ประเพณีแข่งเรือ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการบริหารงานภายในชุมชน อีกทั้งผู้นำชุมชนให้ความสนใจต่อการพัฒนาจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนดังกล่าว เป็นสถานที่ท่องเที่ยว อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐยังให้การสนับสนุน ซึ่งมีนายทุนสนใจที่จะเข้ามาลงทุนทำเกษตรมากขึ้น แต่ยังไม่อนุญาตให้นายทุนเข้ามาดำเนินการในชุมชนเนื่องจากเป็นห่วงเรื่องกลไลตลาดภายในชุมชน และเนื่องจากปัญหาดินถล่มระหว่างเส้นทางการเดินทางในช่วงฤดูน้ำหลาก ทำให้ไม่สามารถเดินทางเข้าหมู่บ้านได้ และยังเป็นเขตป่าอุทยานทำให้การพัฒนาเส้นทางการเดินทางไม่ได้ อีกทั้งปัญหาด้านการเมือง ความไม่สงบของกระเหรี่ยง KNU ทำให้การจะเปิดเป็นจุดการค้าผ่านแดนถาวรเป็นไปได้ยาก เนื่องจากปัญหาทางการเมืองที่ยากจะควบคุม จะเห็นได้ว่าการตลาดในจุดผ่อนปรนบ้านแม่สามแลบนั้น มีการค้าขายโดยส่วนมากมีพ่อค้าคนกลางเดินทางมาขายสินค้า โดยมีการนำสินค้าซึ่งมีการเดินทางจากทั้งจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดตาก มาขายสินค้าในวันเสาร์ ซึ่งเป็นการค้าขายแบบเคลื่อนที่ โดยในวันอาทิตย์จะทำการเดินทางไปขายสินค้ายังอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน เป็นเช่นนี้ประจำทุกสัปดาห์ ซึ่งจากการสอบถามผู้ประกอบการนั้นได้ข้อมูลว่าในช่วงวันหยุดจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอีกทั้งคนในหมู่บ้านจะเดินทางมาจับจ่ายสินค้า โดยเป็นที่รู้กันถึงวัน เวลาในการมาขายสินค้าของผู้ประกอบการเคลื่อนที่ ทำให้มียอดขายสินค้าสูงจากทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชนจากชายแดนทั้งสองประเทศ

แผนภาพที่ 2 สรุปแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดของการค้าชายแดน

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่าสภาพการณ์การค้าชายแดนตามจุดผ่อนปรนต่างๆ ทั้ง 5 จุด ภายหลังสถานการณ์โควิด 19 พบว่าสภาพการณ์การค้าชายแดนสามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง โดยใช้เป็นสถานที่นัดพบซื้อขายสินค้า ณ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งส่วนใหญ่สินค้าที่นำมาขายเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ (เทพรักษ์ สุริผาย และลำปาง แม่นมัตย์, 2561) กล่าวว่า การค้าชายแดนมีทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ เป็นผู้ประกอบการที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนนำสินค้ามาจำหน่าย ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค โดยผู้ซื้อได้แก่คนต่างชาติ และคนในท้องถิ่น ซึ่งในภาพรวมพบว่าการค้าชายแดนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านบวก ทั้งด้านอาชีพ การจ้างงาน การเพิ่มรายได้ รวมไปถึงการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งจุดผ่อนปรนที่มีสภาพการณ์การค้าชายแดนที่ดีกล่าวคือมีการนำเข้า-ส่งออกสินค้าเป็นจำนวนมาก ได้แก่ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยผึ้ง จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนห้วยต้นนุ่น จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านน้ำเพียงดิน จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านแม่สามแลบ และจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านเสาหิน ตามลำดับ ในส่วนของสภาพการณ์การค้าชายแดนหลังจากเปิดจุดผ่อนปรนหลังวิกฤติโควิด 19 พบว่า การค้าชายผ่านจุดผ่อนปรนมีแนวโน้มที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงวิกฤติโควิด 19 สอดคล้องกับ (พิทักษ์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2565: 15) กล่าวว่า ภายหลังจากเปิดจุดผ่านแดนเพื่อขนส่งสินค้า มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทย-เมียนมา มีมูลค่าที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งในปัจจุบันพบว่ามูลค่าการค้าก็นับกลับมามีมูลค่าในสัดส่วนใกล้เคียงกับช่วงก่อนวิกฤติโควิด 19 อย่างไรก็ตามเนื่องจากพื้นที่บริเวณชายแดนเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงค่อนข้างสูง จึงมีความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมในการจัดการภาวะวิกฤติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องหรืออยู่ได้ในสถานการณ์ที่ยากลำบากในสถานการณ์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ สอดคล้องกับ (วันวิสาข์ เจริญนาน และคณะ, 2565) ที่พบว่า การจัดการภาวะวิกฤติทำให้ผลการดำเนินธุรกิจดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความยืดหยุ่น การเปิดรับเทคโนโลยี และสมรรถนะด้านการเป็นผู้ประกอบการทำให้ผลการดำเนินงานดีขึ้นในสถานการณ์ที่ยากลำบาก นอกจากนี้สถานการณ์การค้าชายแดนยังคงต้องคำนึงถึง โครงสร้างทางการเมือง สภาพเศรษฐกิจ และสังคม ที่ต่างส่งผลกระทบต่อการทำงานอีกด้วย (Veciana & Urbano, 2008)

ด้านความเป็นไปได้ในการพัฒนาจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร นั้น จากการศึกษาศักยภาพจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนแต่ละจุด พบว่าจุดผ่อนปรนที่มีแนวโน้มจะสามารถพัฒนาเป็นจุดผ่านแดนถาวรได้คือ จุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น ซึ่งสอดคล้องกับ (วีรวิทย์ ปิยนนทศิลป์, 2560) ที่กล่าวว่าจุดผ่อนปรนบ้านห้วยต้นนุ่น อำเภอ ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความเหมาะสมในการเปิดเป็นด่านจุดผ่านแดนถาวร 11 ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคง ด้านนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ด้านนโยบายการเมืองระหว่างประเทศ ด้านนโยบายประเทศไทย ด้านบุคคลากร ด้านคมนาคมขนส่ง (Logistics) ด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ด้านนโยบายจังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้านศิลปวัฒนธรรมและศาสนา ด้านการศึกษาและการติดต่อสื่อสาร

[357]

และสามารถพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดได้ เนื่องจากมีนโยบายสนับสนุนจากรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับ (สุมาลี สุขตานนท์, 2561) ที่กล่าวว่า จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่นเป็นจุดผ่อนปรนที่อยู่ใกล้เมืองมัณฑะเลย์ศูนย์กลางในการค้าขายตอนกลางของพม่ามากที่สุด ซึ่งหากเปิดได้จะเป็นประโยชน์ต่อจังหวัดแม่ฮ่องสอนและประเทศไทย สามารถเชื่อมต่อจากเมียนมา-อินเดีย-เนปาลได้ อย่างไรก็ตามหากยังไม่สามารถยกระดับจุดผ่อนปรนเป็นจุดผ่านแดนถาวรได้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรหารือร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่จุดผ่อนปรนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการยกระดับและพัฒนาเพื่อเป็นจุดข้ามแดนถาวรในอนาคต โดยคำนึงถึงบริบทของพื้นที่และวิถีชีวิตของประชาชน คำนึงถึงปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านวัฒนธรรม และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ รวมถึงวิธีการและเงื่อนไขในการใช้พื้นที่และรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน สอดคล้องกับ (สุรพล ชาเสน, 2563) ที่กล่าวว่า พื้นที่การค้าชายแดนเป็นจุดผ่านที่มีกลุ่มคนจำนวนมากสัญจร จึงต้องมีการพัฒนาให้เป็นตลาดการค้าชายแดนเพื่อส่งออกสินค้าเครื่องอุปโภคและบริโภค การบริหารจัดการพื้นที่ต้องอาศัยวิธีการและเงื่อนไขในการใช้พื้นที่รักษาผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ ควรมีการบูรณาการร่วมกันทุกฝ่ายในมิติด้านการพัฒนา มิติด้านความสัมพันธ์ มิติด้านการย้ายถิ่นฐาน และมิติด้านการเคารพกติกาสากล

ด้านศักยภาพการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนนั้นพบว่า มีจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนที่น่าสนใจคือ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยผึ้งซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง และมีเขตติดต่อกับประเทศเมียนมาที่ใช้เวลาเดินทางเพียงห้านาทีเท่านั้น ซึ่งมีการคมนาคมที่สะดวก มีผู้คนสนใจเดินทางไปยังจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนดังกล่าวเพื่อข้ามแดนไปทำบุญ ณ บ้านนาหมื่น ประเทศเมียนมา เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีความคึกคัก อีกทั้งยังมีการส่งออกสินค้าอุปโภค บริโภคเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงสินค้าเครื่องดื่ม เครื่องดื่มชูกำลังเป็นมูลค่ามหาศาล ซึ่งสอดคล้องกับ (มนิรัตน์ การรักษ์, 2558) ที่กล่าวว่า เหตุผลหลักที่การค้าชายแดนได้รับความนิยมคือ สินค้าราคาถูก และทำเลที่ตั้งไม่ห่างไกลมากนักจากตัวจังหวัด อีกหนึ่งจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนที่มีศักยภาพคือ จุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่น ซึ่งมีนโยบายสนับสนุนการเปิดจุดผ่านแดนถาวร ณ จุดนี้ เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อได้ไปยังประเทศเมียนมา ต่อเนื่องไปถึงประเทศใกล้เคียงได้ อีกทั้งการคมนาคมจากอำเภอขุนยวมมายังจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่นมีความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับ (มนิรัตน์ การรักษ์, 2558) ที่กล่าวว่า โอกาสในการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนให้ยั่งยืนนั้น การจังหวัดแม่ฮ่องสอนรับนโยบายจากรัฐบาลและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านการค้าชายแดนย่อมส่งผลต่อการค้าขายกับชาวต่างชาติ นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการค้าทำให้ได้รับประโยชน์ในด้านภาษีมากยิ่งขึ้น จากนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน และนโยบายทางการต่างประเทศที่ลดความขัดแย้งระหว่างประเทศ จะส่งผลให้เกิดการตลาด ณ จุดผ่านแดนถาวรที่สามารถสร้างอาชีพและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประชากรชายขอบทั้งสองประเทศได้ต่อไป นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในพื้นที่อาจจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบการดำเนินกิจการของตนเองตามศักยภาพของตนเองและบริบทของแต่ละพื้นที่

ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขายสินค้าให้ตรงตามความต้องการของตลาด และความสามารถในการบริหารจัดการ จะทำให้ผู้ประกอบการมีความสามารถทางการแข่งขันที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ (ยุภาภรณ์ เทพจันทร์ และคณะ, 2563) ที่พบว่า การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน การสนับสนุนของภาครัฐมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและผู้ประกอบการในพื้นที่อาจต้องมีการพัฒนาศักยภาพเพิ่มเติมในเรื่องของ การทำงานเชิงรุก ความสามารถในการแข่งขัน การจัดการความเสี่ยง การให้ความสำคัญกับตลาด การสร้างพันธมิตร และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อรองรับสถานการณ์วิเคราะห์ที่นอกเหนือจากโควิด 19 ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต สอดคล้องกับ (สุรเกียรติ์ ธาดาวัฒนวิทย์, 2565) ที่พบว่า การศึกษาเพื่อความเป็นผู้ประกอบการและความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการเป็นผู้ประกอบการสมัยใหม่

ข้อจำกัดงานวิจัยเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษานี้เป็นการศึกษาภายใต้บริบทของการค้าชายแดนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเท่านั้น ยังคงต้องการการศึกษาและวิจัยบริบทด้านอื่นๆเพิ่มเติมเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนในด้านอื่นๆเพิ่มเติมเพื่อนำมาสนับสนุนการพัฒนาการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่น การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านแรงงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาเป็นนโยบายที่สำคัญต่อไป สำหรับงานวิจัยในอนาคตอาจมีการสำรวจในมุมมองของผู้ใช้บริการจุดผ่อนปรนในแง่ของการใช้บริการจุดผ่อนปรน ข้อกฎหมาย ระเบียบ ต่างๆที่สนับสนุนแนวทางในการค้า และรายได้ต่อหัวรายได้ต่อครัวเรือน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการค้าต่างประเทศ. (2563). *เร่งผลักดันเปิดด่านชายแดน*. กรมการค้าต่างประเทศ [Online].

<https://www.dft.go.th/th-th/NewsList/News-DFT/Description-News-DFT/ArticleId/15537/15537> [10 ตุลาคม 2565]

กรมการค้าต่างประเทศ. (2565a). *จูนินทร์ อ่อนท้าวแม่ฮ่องสอน” ลุยแก้ปัญหาการค้าชายแดน ไทย-เมียนมา ดันเปิดด่านห้วยต้นนุ่น เพิ่มเม็ดเงินพื้นเศรษฐกิจ พร้อมสั่งผู้ว่ารายงานผลใน 30 วัน*. เว็บไซต์กรมการค้าต่างประเทศ [Online] : <https://www.dft.go.th/th-th/NewsList/News-DFT/Description-News-DFT/ArticleId/21984/21984> [10 ตุลาคม 2565]

กรมการค้าต่างประเทศ. (2565b). *สถิติการค้าชายแดนผ่านแดน ปี 2565 (ม.ค.-ก.ย.)* [Online].

<https://www.dft.go.th/bts/trade-statistics/cid/154/-4> [10 ตุลาคม 2565]

จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2565). *การค้าชายแดน*. จังหวัดแม่ฮ่องสอน [Online].

<https://new.maehongson.go.th/border-trading/> [22 มิถุนายน 2565]

เทพารักษ์ สุริฝ้าย และลำปาง แม่นมาตย์. (2561). บทบาทการค้าชายแดนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
กรณีศึกษา จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 8
(1), 153–176.

นิสิต พันธมิตร. (2550). *ผลกระทบของการค้าชายแดนภาคเหนือจากข้อตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรี*. สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานสนับสนุนงานวิจัย.

พิทักษ์ อุดมวิชัยวัฒน์. (2565). *รู้เพื่อเรื่องการบริหารความเสี่ยง ด้านการค้า การลงทุน ชายแดนไทย และ
CLMV*. หลักสูตรการประกันภัยระดับสูง (วปส.) รุ่นที่ 10. [Online].

https://www.oic.or.th/sites/default/files/institute/course/91919/public/11-3-65_naayphithaks_udmwichaywathn_ruuefuuengeruengkaarbrihaarkhwaamesiiyngdaan_kaarkhaakaarlngthun.pdf [12 พฤศจิกายน 2565]

มนิรัตน์ การรักษ์. (2558). การพัฒนาการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษาตลาดการค้าชายแดน ช่อจอม
จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิทยาลัยนครพนม*, 5 (1), 35–43.

ยุภาภรณ์ เทพจันทร์, บุญทวรรณ วิงวอน, และปิยนันท์ โชติวนิช. (2563). โครงสร้างความสัมพันธ์ของการ
มุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐและผลการดำเนินงานเชิงนวัตกรรม ที่มี
อิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ OTOP ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ในเขต
ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5 (12), 122–135.

รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล. (2560). *เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันวิสาข์ เจริญนาน, สุวรรณ ก่อวัฒนกุล, และพุทธรักษา ธีตรภูมิพงศ์. (2565). ปัจจัยและผลลัพธ์ของการ
จัดการภาวะวิกฤติของกลุ่มผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย (MSMEs) ใน
ประเทศไทยช่วงการระบาดของโรคโควิด-19. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 45
(175), 49–70.

วิภาณี เพื่อกบัวขาว, ประสารโชค ฐะนุติ, และชนัด เผ่าพันธุ์ดี. (2560). การกำหนดนโยบายส่งเสริมการค้า
ชายแดนไทย—เมียนมา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10
(3), 63–85.

วีรวิทย์ ปิยนนทศิลป์. (2560). ความเหมาะสมในการเปิดด่านจุดผ่านแดนถาวรไทย-เมียนมา บ้านห้วยต้นนุ่น
อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *พืชมเนศวร์สาร*, 13 (2), 93–108.

- สมาน บุชารัตนชัย. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการประกอบธุรกิจส่งออกสินค้าชายแดน ไทยและ
กัมพูชา กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว. *บัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขามนุษ
ศาสตร์และสังคมศาสตร์*.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). รุก ‘แม่ฮ่องสอนโมเดล’ สศก. แฉภาพรวมครัวเรือนเกษตรในจังหวัด
เร่งแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [Online].
<http://www.oae.go.th/view/1> [22 มิถุนายน 2565]
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงย่างกุ้ง. (2565). รายงานสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าระหว่าง
ประเทศของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ประจำเดือนมกราคม 2565. กรมส่งเสริมการค้าระหว่าง
ประเทศ กระทรวงพาณิชย์.
- สิริรัฐ สุกันธา. (2559). การบริหารจัดการการค้าชายแดนในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสาร
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 8 (1), 221–244.
- สุมาลี สุขตานนท์. (2561). การศึกษาการใช้ประโยชน์จากการขนส่งชายฝั่งเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่ง
สินค้าชายแดนไทย-พม่า. สถาบันการขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเกียรติ ธาตวัฒน์วิทย์. (2565). จักรวรรดิส่งออกผลไม้ผู้ประกอบการสมัยใหม่ของผู้ประกอบการรายใหม่
ด้านอุตสาหกรรมบริการและท่องเที่ยว. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 12
(2), 42-54.
- สุรพล ชาเสน. (2563). แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่จุดผ่อนปรน (ด่านประเพณี) ชายแดนไทย-ลาว:
กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี*, 11 (1), 217–231.
- อดุลย์ โชตินิสากรณ์. (2562). รู้เฟื่องเรื่องปัจจัยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย [Online]
: https://www.oic.or.th/sites/default/files/institute/course/89369/public/dft_border_trade_presentation_v1.0_final_1.pdf [14 พฤศจิกายน 2565]
- อภิยุทธ์ อำนาจกาญจนสิน. (2564). ความไม่สงบทางการเมืองในเมียนมา กับเศรษฐกิจและภาคอุตสาหกรรม
ไทย. สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.
- Veciana, J. M., & Urbano, D. (2008). The institutional approach to entrepreneurship research.
Introduction. *International Entrepreneurship and Management Journal*. 4, 365–379.
DOI:10.1007/S11365-008-0081-4

วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (6) : พฤศจิกายน-ธันวาคม 2565.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (6) : November-December 2022. ISSN: **2774-0374**

Website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/index> ; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.151>

[362]

Citation: สุธาวลัย สัจจสมบูรณ์, ชีววิภา ไหวดี และจักรพงษ์ สุขพันธ์. (2565). ศักยภาพการตลาดการค้าชายแดนไทย-เมียนมาภายหลังสถานการณ์โควิด 19 กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (6), 343-362

Satjasomboon, S., Waidee, T., & Sukphan, J., (2022). Marketing Potential of the Thai - Myanmar Checkpoints for Border Trade after the COVID-19 Situation: A Case Study of Mae Hong Son. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (6), 343-362; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.151>